

Maanomistus alkuperäiskansojen yhteiskunnallisena kysymyksenä Meksikossa, esimerkkinä Oaxacan osavaltio ja Santa María Yavesían kylä

Gröning Johanna
Tapanila Päivi

Johdanto

Maanomistuskysymykset ovat jo vuosisatojen ajan olleet kiistanalaisia Meksikossa. Espanjalaisten valloitus muutti omalta osaltaan rajusti maanomistusoloja, ja itsenäisyyden aikana lisääntynyt tyytymättömyys tilanteeseen kärjistyivät vallankumoukseksi 1900-luvun alkupuolella. Maan alkuperäiskansat, joilla on erityinen suhde maahan ja joiden oikeudet yleensä ovat vahvasti sidoksissa maakysymyksiin, ovat pyrkineet pitämään kiinni oikeuksistaan käyttäen maata omien ehtojensa mukaisesti. Tämä pyrkimys näkyy myös tämän päivän Meksikossa. Tutkimuksessamme halusimme tutustua aihepiiriin tarkemmin perehtymällä tilanteeseen Meksikossa ja Oaxacassa yleensä sekä paikan päällä etenkin Santa María Yavesían kylässä.

Yleiskuvaus maanomistustiloista Meksikossa

Muun muassa Brownin (2004) ja Valtosen (2001: 17) mukaan nykyiset maanomistussuhteet Meksikossa perustuvat pitkälti vuoden 1910 vallankumouksen jälkeiseen järjestelmään, joka toteutettiin maataloussektorin uudistuksella, *La Reforma Agraria*. Maatalouslaki, *Ley Agraria*, astui voimaan vuonna 1915, ja etenkin vuonna 1917 toteutuneen itsenäisyyden jälkeen maata on jaettu monilta osin uudelleen tuolloin perustetun *ejido*-järjestelmän kautta. Niille maanviljelijäyhteisöille, jotka pystyivät osoittamaan, että heillä oli ollut yhteistä viljelymaata käytössä jo ennen vuotta 1915, myönnettiin maatalousyhteisön status, *comunidad agraria* (Valtonen 2001:17).

Tiedot siitä kuinka monta *ejido*a ja *comunidad agraria*a oli perustettu 1990-luvun alkupuoleen mennessä vaihtelevat. Esimerkiksi Valtosen (2001:17) mukaan *ejido*ja ja *comunidad*deja oli noin 30 000, joista *ejido*jen osuus oli vähän yli 28 000 ja tuottajien määrä *ejido*illa ja *comunidad*deilla oli yli kolme miljoonaa. MacKinlayn ja Oteron (2004:79) mukaan *ejido*ja oli noin 29 100 ja *comunidad* ag-

riarioita oli noin 2400. Joka tapauksessa *ejido*jen lukumäärä oli huomattavasti suurempi, mikä osittain heijastaa sitä, etteivät kaikki alkuperäiskansoihin kuuluvat ole pystyneet esittämään tarvittavia dokumentteja oikeudestaan maahan. Vielä vuonna 1991 puolet Meksikon maatalousmaasta oli *ejido*jen ja *comunidad*dien hoidettavana (Brown 2004; MacKinlay & Otero 2004: 79) ja noin 80 prosenttia Meksikon metsäalueista on *ejido*jen tai *comunidad*ien hallussa (Bray & Merino-Pérez 2002).

Valtosen (2001: 17) mukaan *ejido*n muodostaa vähintään 20 talouden muodostama maanviljelyyhteisö. Brownin (2004) tutkimuksesta käy ilmi, että *ejido*illa voi olla omistuksessaan kolmentyyppistä maata: jäsenten kesken jaettua viljelymaata, yhteistä maata (metsä, vuoret, laidunmaa, jätemaa) sekä asuinrakennuksille varattua maata. Joissakin *ejido*issa ei ole lainkaan yhteistä maata. *Comunidade*ilta puuttuu virallisesti jäsenten kesken jaettu viljelymaa. Jäsenillä on oikeus päättää maan käytöstä sekä äänestää yhteisön kokouksissa (engl. *communal assembly*). Yhteisön kokoukset ja toimielimet poikkeavat virallisen (valtion)hallinnon rakenteista.

Suurin ero *ejido*n ja *comunidad agraria*n välillä on, että *ejido*jen toimintaa säätelee lainsäädäntö, kun sen sijaan *comunidades agrarias*issa jäsenten toiminta perustuu yhteisesti sovittuihin toimintatapoihin, *usos y costumbres* (MacKinlay & Otero 2004: 80; Fröhling 2006a).

1990-luvulla järjestelmä kuitenkin koki murroksen, kun maanomistusta alettiin yksityistää (Brown 2002). *Ejido*jen määrä kasvoi, kun perinteisestä yhteisöomistuksesta alettiin luopua. Vuonna 1992 voimaan astuneen lain myötä *ejido*illa oli mahdollisuus myydä tai vuokrata maa-alueitaan, siirtää niitä toisen henkilön omistukseen tai käyttää lainan takuuna. Muutoksiin vaikutti uudenlainen maatalousvisio ja toivo siitä, että yksityistämisen kautta kaupallinen maatalous korvaisi omavaraisuuteen perustuvan maatalouden yhteisöissä. Kuitenkin ainoastaan, mikäli yhteisö äänestyksen avulla päättää yksityistää kaikki yksittäiset maatilkut, voi Antinorin ja Rausserin (2003: 5) mukaan *ejido*n virallinen myyminen tulla kyseeseen.

Brownin (2004) mukaan vain perheen pää määrittellään jäseneksi, eli *ejidatarioksi* tai *comuneroiksi*, ja yleensä naiset ovat kokonaan jääneet maanomistusoikeuden ulkopuolelle. Yleisesti ottaen ei ole olemassa hallituksen määräämiä rajoitteita siitä, kuinka yhteisiä maita tulisi käyttää tai hallita. Metsävyöhykkeillä tosin maan käyttöä valvoo ekologinen instituutti, CEMENAT. Yleensä *ejidoilla* on käytössään parempilaatuisempaa maata kuin *comunidadeilla*. Se johtuu siitä historiallisesta tosiasiasta, että suurilla *haciendoilla*, joita vallakumouksen myötä jaettiin *ejidoiksi*, oli aikoinaan käytössään parasta maatalousmaata. *Comunidadeissa* asuvilla on usein ongelmia maaperän eroosion vuoksi, sillä niiden maat sijaitsevat lähinnä vuorisilla seuduilla.

1990-luvun puolivälistä lähtien julkiset investoinnit ovat suosineet yksityisiä maanomistajia, jotka ovat hyötynet *ejidoita* ja *comunidadeja* enemmän mm. kastelujärjestelmistä, infrastruktuurin kehityksestä ja luotto-ohjelmista. Yleisesti maatalous *ejidoissa* ja *comunidadeissa* on niin tuottamattomalla tasolla, että se juuri ja juuri kykenee elättämään yhteisönsä. *Comunidadesien* osalta maanomistusoikeutta ei voi edelleenkaan siirtää kuten *ejido*-maata, eikä sitä voi käyttää lainan takuuna. *Comunidadesit* voivat kuitenkin tehdä sopimuksia yksityisten yritysten kanssa kuten *ejidokin*. Lisäksi *comunidadeilla* on mahdollisuus muuntautua ensin *ejidoksi* ja saada sen jälkeen *ejidoille* myönnetty oikeudet (Brown 2004).

Alkuperäiskansat ja niiden suhde maakysymyksiin

Alkuperäiskansojen osuutta koko väestöstä on vaikea arvioida, koska laskenta tehdään sen perusteella, minkä kielen asukas ilmoittaa omakseen, eivätkä asukkaat aina ilmoita kielekseen alkuperäiskansan kieltä huonon kohtelun pelossa. Alkuperäiskansojen määräksi arvioitiin vuonna 1995 noin 10 miljoonaa, vaikka alkuperäiskansojen kieliä ilmoitti puhuvansa vajaan 7 miljoonaa (Perfil indígena de México 2005). Vuonna 2000 tehdyssä laskennassa jotain alkuperäiskansojen kieltä ilmoitti puhuvansa noin 6 miljoonaa ihmistä (INEGI...Población hablante...2000).

Alkuperäiskansa on myös käsitteenä vaikeasti määriteltävissä. Esimerkiksi Maailmanpankin mukaan alkuperäiskansalle tunnusomaista on historiallinen yhteys maahan, kuuluminen ryhmään, jonka sekä ryhmä itse että ympäröivä yhteiskunta tunnustaa, alkuperäinen kieli sekä omat tavat ja instituuti-

ot. Käyttöoikeus maahan on antanut alkuperäiskansojen muodostamille yhteisöille mahdollisuuden uusiutua sekä sosiaalisesti että taloudellisesti ja se tuottaa yksilöille turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta ja takaa kulttuurin jatkuvuuden (Perfil indígena de México 2005). Huomattavaa on, että *tierra* eli maa ei ole alkuperäiskansoille sama asia kuin *territorio*, alue, johon liittyy myös luonnonvarojen käyttö ja tapa elää ekologisesti (Hakkarainen 2005).

Vuonna 2001 presidentti Fox allekirjoitti uuden lain, jonka myötä alkuperäiskansojen oikeuksien turvaamisesta on tullut entistä vaikeampaa. Sen sijaan, että maan hallitus olisi vastannut San Andrésissa Cocopa Initiativissa vuonna 1996 esitettyihin toivomuksiin, otettiin monessa suhteessa askel taaksepäin. Tämän ”edistyksettömän uudistuksen” myötä on vähennetty alkuperäiskansojen muodostamien yhteisöjen itsemääräämisoikeutta. Näiden toimien seurauksena Chiapasissa puhkesi levottomuuksia 2000-luvun alussa ja Oaxacassa pelättiin, että perustuslaillinen uudistus tulee kumoamaan niitä hyötyjä, jotka on saavutettu perinteisellä yhteisöllisellä järjestäytymisellä, *usos y costumbres* (Carlson 2002: 3, 2004: 66).

Motiivit maareformeille eivät aina suinkaan ole olleet alkuperäiskansojen tilanteen parantaminen, vaan maan uudelleenjaolla maan hallitus on pyrkinyt lisäämään omaa vaikutusvaltaansa maaseudulla. Eräinä tavoitteina on pidetty maataloustuotannon parantamista, perinteisten maanomistajien vallan murentamista sekä kansallisvaltion vahvistamista. Tosiasia on monesti ollut, että Meksikon hallitus on pitänyt alkuperäiskansojen oikeuksien edistämistä jopa hidasteena modernisaatiolle ja valtion rakentamiselle (Van der Haar 2000).

Maankäyttö Oaxacassa ja alkuperäiskansojen oikeudet

Oaxaca on yksi Meksikon köyhimpiä osavaltioita, ja suurin osa osavaltion maatalousväestöstä saa toimeentulonsa omavaraismaataloudesta. 85 prosenttia maasta on joko *ejidojen* tai *comunidadesien* omistuksessa. Oaxacassa oli vuonna 2001 yhteensä 818 *ejidoa* ja 782 *comunidadesia*. *Ejidojen* osuus maatalasta on 18 prosenttia ja *comunidadesien* 67 prosenttia (Brown 2004). *Ejidoissa* järjestäytyneisyys joko hallinnollisesti, tuotannollisesti tai kaupallisesti on huomattavasti yleisempää kuin *comunidadeissa* (taulukko 1).

Taulukko 1. Maataloustuotannon järjestäytyneisyys Oaxacassa omistusmuodon mukaan vuonna 2001 (INEGI – Anuario Estadístico Oaxaca Tomo III 2005: 1236, muokattu taulukon 9.11 pohjalta).

Maataloustuotannon järjestäytyneisyys Oaxacassa omistusmuodon mukaan			
	Ejidot	Comunidadit	Yhteensä
Järjestäytyneitä	445	330	775
Ei järjestäytyneitä	373	452	825
Yhteensä	818	782	1600

Suuri osa Oaxacan väestöstä (64 prosenttia) asuu alle 500 henkilön yhteisöissä, ja 415 osavaltion 570 *municipiosta* eli kunnista seuraavat perinteisen yhteisöllisen järjestäytymisen muotoa (*usos y costumbres*). Tämä vaihtelee kuitenkin yhteisöittäin. Noin 37 prosenttia Oaxacan lähes 3,5 miljoonan suuruisesta väestöstä puhuu jotain alkuperäiskansojen kielistä (INEGI...Porcentaje...2000). Oaxacassa on yhteensä 16 suurta alkuperäiskansaa, jotka ovat taistelleet säilyttääkseen identiteettinsä, paikallisen autonomian ja yhteisön perinteet aina espanjalaisen valloittajien saapumisesta lähtien. Alkuperäisyhteisöillä on omanlaatuinen statuksensa Meksikon perustuslaissa: niiden vuosisatojen taakse ulottuva oikeus maahan on tunnustettu. *Usos y costumbres* pitää sisällään yhtä lailla kolonialismin vaikutukset yhteisöön kuin myös vastarinnan *mestisi*-valtaväestöä kohtaan (VanWey *et al.* 2005).

Anaya Muñozin (2004) mukaan kulttuurisen moninaisuuden ja alkuperäiskansojen oikeuksien hyväksyminen on ollut Meksikossa poliittisena keskustelunaiheena 1990-luvun alusta lähtien sekä kansallisella että osavaltiotasolla. Oaxacan esimerkki on ollut hyvä: osavaltiossa on toteutettu paikallisen lainsäädännön uudistus, jossa monikulttuurisuus on otettu kattavasti huomioon. Missään muualla Meksikossa alkuperäiskansojen oikeudet eivät ole ulottuneet sellaisen monikulttuurisuuden tasolle, joka olisi ilmennyt myös instituutioiden käytännöissä.

Prosessi Oaxacan alkuperäiskansojen aseman tunnustamisesta alkoi osavaltion kuvernööri Heladio Ramírezin kaudella 1986–92. Hänen mukaansa osavaltion etnisten ryhmien kulttuurin ja identiteetin tunnustaminen ja vuosisatoja vanhojen perinteiden puolustaminen ovat toimia, jotka muodostavat Oaxacan osavaltion identiteetin.

Laki alkuperäiskansojen oikeuksista sisältää oikeuden autonomiaan sekä mahdollisuuden sen toteutumiseen yhteisön asuinalueella. Tämä on merkittävä saavutus, sillä autonomiasta on tullut tärkein alkuperäiskansojen vaatimus. Silti alkuperäiskansat yli hallinnollisten rajojen pyrkivät vielä muodostamaan ”neljännen hallinnon tason” eli autonomisen alkuperäiskansojen alueen. *Zapatistien* kansannousulla vuonna 1994 oli suuri vaikutus Oaxacan po-

litiikkaan. Suuri osa Oaxacan ryhmittymistä koki sympatiaa ja solidaarisuutta *zapatisteja* kohtaan, ja Oaxacasta löytyivät myös ensimmäiset *zapatistien* tukijat Chiapasin ulkopuolelta.

Tutkimuskysymykset

Kentällä tehtävässä tutkimuksessa pyrimme kyselyjen ja haastattelujen sekä omien havaintojemme avulla selvittämään, miten Oaxacan osavaltiossa paikallishallinto on järjestetty ja mikä on suhde virallisen hallinnon ja alkuperäiskansojen oman tai niin sanotun yhteisöllisen hallinnon välillä. Lisäksi halusimme selvittää, kuinka maanomistuskysymys linkittyy muuhun alkuperäiskansojen yhteiskunnallisten oikeuksien kehitykseen ja mitkä ovat olleet merkittäviä tapahtumia tai seikkoja, jotka ovat johtaneet alkuperäiskansojen (maa)oikeuksien kehittymiseen. Kentällä toivoimme myös saavamme selville, mitkä tahot ovat olleet edistämässä alkuperäiskansojen olojen ja oikeuksien kehitystä ja mikäli lainsäädännön muutoksilla ja erilaisilla aloitteilla on saatu parannettua alkuperäiskansojen asemaa meksikolaisessa yhteiskunnassa. Tärkeiksi kysymyksiksi nousivat myös, miksi oikeuksien kehitys on jäänyt suhteellisen tuoreeksi (lähinnä viime vuosikymmenet) ilmiöksi, mikä on nykytilanne ja onko siinä parantamisen varaa. Tutkimusretken aikana oli tarkoitus vierailla virastoissa tms. paikoissa, kuten esimerkiksi Procuraduría Agraria (PA), Secretaría de la Reforma Agraria (SRA), Registro Agrario Nacional (RAN), Junta de Conciliación Agraria ja INEGI, joista toivoimme saavamme aiheeseen liittyvää lisämateriaalia (artikkelit, julkaisut, tilastot), sekä mahdollisesti haastattelevamme aiheeseen perehtyneitä henkilöitä. Tällaisia virastoja tiesimme olevan ainakin Mexico Cityssä ja Oaxacan kaupungissa. Kylävierailujen yhteydessä meillä oli myös tarkoitus haastatella paikallisia (sekä valtaväestöön että alkuperäiskansoihin kuuluvia) ihmisiä sekä toteuttaa kysely, mikä syventäisi aihepiiriin ymmärrystä. Haastatteluja ja kyselyä varten olimme laatineet puolistrukturoidun haastattelurungon sekä kyselylomakkeen espanjan kielellä.

Havainnot kentällä sekä tutkimusmenetelmien toteutus ja niistä saatujen tulosten arviointi

Santa María Yavesían kylän ja sen maanomistusolojen kuvaus

Tutkimusretkemme aikana vierailimme Sierra Norten vuoristossa sijaitsevassa Santa María Yavesían kylässä, joka on pieni, 460 hengen kylä osavaltion keskiosassa Ixtlán de Juárezin *distritossa* (INEGI...Población...2000) (kuva 1). Vuonna 1990 kylän väkiluku oli huomattavasti tätä korkeampi, 702 henkeä, joten muuttoliike kylästä pois päin on ollut huomattavaa (INEGI...Anuario Estadístico Oaxaca, 1995).

Kuva 1. Tutkimusalueen, Santa María Yavesían kylän sijainti Oaxacan osavaltion keskiosassa.

Maasto on hyvin vuoristoista, mikä asettaa omat haasteensa maankäytölle (kuva 2). Viljeltyä maata on alle 170 hehtaaria kylän noin 10 000 hehtaarin maa-alasta (INEGI...Anuario Estadístico Oaxaca Tomo III 2005; Fröhling 2006a). Laaksossa sijaitsevassa Yavesían kylässä koko maa-ala on yhteisömaa ja tuotantoyksikköjen lukumäärä oli 96 vuonna 1991 (INEGI...Sistemas...1991). Tuotantoyksiköt ovat alle viiden hehtaarin kokoisia. Monin paikoin Meksikon eteläosia vaivaava veden puute ei ole ongelma Yavesíassa, sillä laakson läpi virtaa joki ja kylään on rakennettu kaivo, jonka vettä myydään myös lähiseutujen kaupungeissa (Fröhling 2006b).

Yavesían asukkaista noin 31 prosenttia puhuu jotain alkuperäiskansojen kieltä ja näistä puolestaan 31 prosenttia puhuu zapoteekkia ja 21,5 prosenttia

Kuva 2. Tutkimusalueen, Santa María Yavesían laakso ja sitä ympäröivät metsien peittämät vuoret.

mixteekkii ensimmäisenä kielenään (INEGI...Indicadores...2000; INEGI...Población de...2000). Kylän väestöllä on kulttuurisia, sosiaalisia ja poliittisia sidoksia ympäri Meksikoa sekä myös Yhdysvalloissa sinne muuttaneiden siirtolaisten vuoksi.

Viimeisten 10–20 vuoden aikana kyläläiset ovat kiistelleet metsiensä käytöstä naapurikuntien, metsäyhtiöiden ja osavaltion sekä maan hallinnon kanssa. He ovatkin onnistuneet pyrkimyksessään säilyttää metsäalueet luonnonmukaisina ja pitämään alueet omassa hallinnassaan. He käyttävät puuta omiin tarpeisiinsa, mutta eivät myy sitä kylän ulkopuolelle, eivätkä esimerkiksi ole suostuneet liittämään aluettaan alkuperäisyhteisöjen Pueblos Mancomunados -metsähankkeeseen (Fröhling 2006a, 2006b).

Kuten Brownkin on todennut (2004), saatoimme asiantuntijahaastattelujen ja Yavesían esittelyjen perusteella todeta, että yhteisöjen (*comunidad*) oma hallinto on erillään viranomaisten hallinnosta (*municipio*). Yavesían tapauksessa yhteisön alue vastaa hallinnollista aluetta, mutta yleensä näin ei ole. Muualla samalla hallinnollisella alueella voi olla sekä *ejidoja* että *comunidad*deja. Ongelmatapauksissa kyläläiset ovat yhteydessä Ixtlán de Juárezin paikallishallintoon.

Yavesíassa naisilla on oma valtuustonsa, mikä osoittaa, että Yavesíassa naisilla voi olla valtaa, toisin kuin monessa muussa alkuperäiskansojen yhteisössä (Fröhling 2006a). Tämä on poikkeus siitä, mitä Brown (2004) esittää, ja osoittaa, että tilanteet voivat vaihdella kylästä riippuen.

Yavesían kylä on oiva esimerkki siitä, miten alkuperäiskansa voi taistella pitääkseen voimassa *usos y costumbresin* määrittämät säännöt ja toimintatavat. Yavesíassa ei myöskään ole ollut havaittavissa suuria muutoksia maankäytön suhteen edes 1990-luvun lakiuudistusten jälkeen, sillä *ejidoja* koskevat uudis-

tukset eivät tätä kokonaan yhteisöomistuksessa olevaa kylää kosketa. Zapoteekki- ja mixteekki-kielet eivät tosin tule siirtymään seuraaville sukupolville aikaisempien vuosikymmenten väestön yhdenmukaistamispyrkimysten seurauksena. Vaikka osavaltion lakiin kaksikielisyys onkin kirjattu, lain toimeenpanoon ei ole olemassa realistisia keinoja (Fröhling 2006a). Santa Maria Yavesiassa, kuten myös Oaxacan Región Valles Centralesissa sijaitsevassa Santa Ana del Vallén kylässä (Cohen 2004: 156) toteutuvat *tequio*- ja *cargo*-järjestelmä, eli velvollisuus toimia yhteisön hyväksi erilaisissa tehtävissä määrättyinä aikoina (Fröhling 2006b).

Lainsäädännöstä piittaamattomuus ja lain kiertäminen Meksikossa on yleistä. Maanomistuksen yhteydessä tämä ilmenee esimerkiksi *ejidojen* epävirallisena myymisenä: vaikka lain mukaan *ejido*iden maankäytölle on asetettu selvät toimintasäännöt kuten Antinori ja Rausser (2003: 5) toteavat, käytännössä epäviralliset maankäyttöön liittyvät sopimukset ovat yleisiä ja maata on epävirallisesti myyty halvalla mm. asuntotuotannon tarpeisiin etenkin esikaupunkialueilla. Voidaankin sanoa, että *ejido*- ja *comunidad agraria* -järjestelmät ovat sitä toimivampia, mitä kauempana kaupungeista maa-alueet sijaitsevat (Fröhling 2006a).

Tutkimusmenetelmien ja niistä saatujen tulosten arviointi

Kysymykset kyselylomakkeissa (ks. liitteet 2 ja 3) osoittautuivat paikan päällä vaikeasti hyödynnettäviksi mm. siitä syystä, että Yavesiassa koko maa-ala on yhteisömaata. Jotkut kysymykset eivät toisaalta olisi antaneet paikan päällä lisätietoja, koska kyläesittelyjen yhteydessä saimme monipuolisesti tietoja kylästä ja sen käytännöistä (mm. viljelyperinteistä, ks. kuva 3).

Mikäli olisimme halunneet toteuttaa kyselyn, olisi pitänyt laatia uudet kysymykset esimerkiksi liittyen siihen, mitä kieltä perheen jäsenet käyttävät ja siihen onko sukupolvien välillä eroja, miten edustaminen yhteisön kokouksissa tapahtuu ja mitä asioita käsitellään ym. Kylävierailun aikana teimme kyläläisille tarkentavia kysymyksiä kyselylomakkeen niiltä osin, kuin ne kylän toimintatapoihin soveltuvat. Haastatellessamme Oliver Fröhlingiä teimme tarkentavia lisäkysymyksiä alkuperäiskansoihin liittyen.

Suunnittelemiimme vierailukohteisiin emme päässeet käymään henkilökohtaisesti Oaxacan INEGI:ä lukuun ottamatta. Asiantuntijahaastattelujen

Kuva 3. Milpa, jolla viljellään maissia Santa Maria Yavesián kylässä.

yhteydessä saimme kuulla, että varsinaisiin maanomistustietoja ylläpitäviin virastoihin eivät ulkopuoliset pääse. Mikään yllätys tämä ei tosin ollut.

Mitä tulee tutkimuskysymyksiimme, voimme todeta, että havainnot kentällä suurimmalta osin tukevat lähteistä saatuja tietoja. Tiedämme nyt Yavesián esimerkin perusteella tarkemmin, miten Oaxacan osavaltiossa paikallishallinto on järjestetty ja mikä on suhde virallisen hallinnon ja alkuperäiskansojen oman tai ns. yhteisöllisen hallinnon välillä. Se, kuinka maanomistuskysymys linkittyy muuhun alkuperäiskansojen yhteiskunnallisten oikeuksien kehittymiseen, jäi vielä hieman vastausta vaille. Merkittävät tapahtumat tai seikat, jotka ovat johtaneet alkuperäiskansojen (maa)oikeuksien kehittymiseen ja mitkä tahot ovat olleet edistämässä alkuperäiskansojen oikeuksien kehitystä ja se, onko lainsäädännön muutoksilla saatu parannettua alkuperäiskansojen asemaa tulevat ilmi historiallisten tapahtumien kuvauksista, joista kooste taulukossa 2.

Oliver Fröhlingin (2006a) mukaan alkuperäiskansat ovat omaehtoisesti ja ryhmiensä sisältä käsin pyrkineet elävöittämään omaa kulttuuriaan ja puolustamaan oikeuksiaan. Vaikka painostusta on tullut esimerkiksi kansalaisjärjestöistä, on toiminta alkuperäiskansojen oikeuksien puolesta ollut enimmäkseen kansojen oman aktiivisuuden tulosta. Yksi syy siihen, että oikeuksien kehitys on jäänyt suhteellisen tuoreeksi, on Oliver Fröhlingin (2006a) mukaan se, että vasta 1960–70-luvuilla astui esiin ensimmäinen sukupolvi korkeasti koulutettuja alkuperäiskansojen edustajia, jotka saattoivat tutkia omaa kulttuuriaan ja kieltään ja puolustaa niitä itse.

Kokonaisuudessaan kenttätutkimus avasi tutkimuksen aihepiiriä ja syvensi käsitystä siitä, miten moniulotteinen ja alkuperäiskansoille elintärkeä kysymys maasta ja sen hallinnasta on. Vaikka Yavesiá onkin monessa suhteessa poikkeuksellinen kylä ja yhteisö ja etäisyys kaupunkialueisiin ja vaikeakul-

Taulukko 2

Maanomistuksen kannalta tärkeitä vuosilukuja	
1519–1820	espanjalaiset vallassa, <i>haciendas</i>
1876–1909	Porfirio Díazin valtakausi
1910	vallankumous
1917	uusi perustuslaki, maareformi eli La Reforma Agraria sekä Ley Federal Reforma Agraria
1934–1940	Lázaro Cárdenasin presidenttikausi, suurin osa maan uudelleenjaosta
1969	Meksiko ratifioi ILO:n sopimuksen, jossa alkuperäisväestölle myönnetään oikeus maahan
1986–1992	Oaxacan osavaltion kuvernööri Ramírez tunnusti alkuperäiskansojen identiteetin ja perinteet
1992	maanomistulain (artikla 27) uudistus (Salinas)
1994	Zapatistien kansannousu Chiapasin osavaltiossa, NAFTA astui voimaan
1996	San Andrés Accords – uudistukset heikentävät alkuperäiskansojen oikeuksia
2001	vastauudistus (Fox)

kuinen maasto edesauttavat kylää pyrkimyksissään tehdä asioita omien ehtojensa mukaisesti, antoi vierailu kylään ja sen arkeen käytännöllisen näemyksen yhteisöllisen elämän piirteistä ja toimintatavoista.

Johtopäätökset

Brownin (2004) mukaan Oaxacan alkuperäiskansat vaativat alueellista autonomiaa, joka käytännössä tarkoittaa toimivia monikulttuurisia instituutioita sekä koulutusta, oikeuksia ja paikallishallintoa koskevia poliittisia päätöksiä. Nämä ovat usein ristiriidassa paikallisen poliittisen eliitin tavoitteiden kanssa. Tulevaisuudessa alkuperäiskansojen oikeuksien kehitys Oaxacassa tulee riippumaan siitä, mitä strategisia valintoja alkuperäiskansat tekevät – etenkin ne toimijat, jotka ovat ajaneet näiden oikeuksia ja jotka ovat jo päässeet osaksi päätöksentekoprosessia. Koska kansannousut ovat johtaneet siihen, että alkuperäiskansat ovat joutuneet päätöksentekoprosessin ulkopuolelle, autonomiaa tulee lähteä etsimään uusista lähtökohdista eli alhaalta ylös ja virallisten instituutioiden ulkopuolelta. Tämän saimme todeta tapahtuvan Santa Maria Yavesiassa.

Lähteet

- Anaya Muñoz, Alejandro (2004). Explaining the politics of recognition of ethnic diversity and indigenous people's rights in Oaxaca, Mexico. *Bulletin of Latin American Research* 23: 4, 414–433.
- Antinori, C. & G.C. Rausser (2003). Does community involvement matter? How collective choice affects forests in Mexico. 5.11.2005. <<http://lare.berkeley.edu/~antinori/ecol2short.pdf>>
- Bray, D. B. & L. Merino-Pérez (2002). The rise of community forestry in Mexico: History, concepts, and lessons learned from twenty-five years of community timber production. *A Report in partial fulfillment of Grant No. 1010-0595*. The Ford Foundation. 132 s.
- Brown, Jennifer (2004). Ejidos and comunidades in Oaxaca, Mexico: impact of the 1992 reforms. *Rural Development Institute Reports on Foreign Aid and Development* 120. 31 s.
- Carlsen, Laura (2002). Self-determination and autonomy in Latin America: One step forward, two steps back. *Foreign Policy in Focus, Special Report*, July 2002. 12 s. 5.11.2005. <<http://lare.berkeley.edu/~antinori/ecol2short.pdf>>
- Carlsen, Laura (2004). Conservation or privatization? Biodiversity, the global market and the Mesoamerican biological corridor. *Teoksessa Otero, Gerardo (toim.): Mexico in Transition. Neoliberal Globalism, the State and Civil Society*. 274 s.
- Cohen, Jeffrey H. (2004). Community, economy and social change in Oaxaca, Mexico: rural life and cooperative logic in the global economy. *Teoksessa Otero, Gerardo (toim.): Mexico in*

- transition. Neoliberal globalism, the state and civil society.* 274 s.
- Fröhling, Oliver (2006a). Haastattelut 9.1.2006. Yavesía ja Ixtlán, Oaxacan osavaltio, Meksiko.
- Fröhling, Oliver (2006b). Luennot 9.1.2006. Universidad de la Tierra, Oaxacan osavaltio, Meksiko.
- Hakkarainen, Outi (2005). Luento 11.11.2006. Helsingin yliopiston maantieteen laitos.
- INEGI (Instituto Nacional de Estadística Geografía e Informática) (1995). Anuario Estadístico del Estado de Oaxaca. Edición 1995.
- INEGI (Instituto Nacional de Estadística Geografía e Informática) Anuario Estadístico Oaxaca, Tomo I, 2005.
- INEGI (Instituto Nacional de Estadística Geografía e Informática) Anuario Estadístico Oaxaca, Tomo III – Información económica agregada, 2005.
- INEGI (Instituto Nacional de Estadística Geografía e Informática) Indicadores seleccionados de la población por municipio, 2000, <<http://www.inegi.gob.mx/inegi/default.asp>>
- INEGI (Instituto Nacional de Estadística Geografía e Informática) Población hablante de lengua indígena de 5 años y más por entidad federativa según sexo, 2000, <<http://www.inegi.gob.mx/inegi/default.asp>>
- INEGI (Instituto Nacional de Estadística Geografía e Informática) Población total por entidad federativa y municipio según sexo, 2000, <<http://www.inegi.gob.mx/inegi/default.asp>>
- INEGI (Instituto Nacional de Estadística Geografía e Informática) Población de 5 años y más hablante de lengua indígena por principales lenguas, 2000, <<http://www.inegi.gob.mx/inegi/default.asp>>
- INEGI (Instituto Nacional de Estadística Geografía e Informática) Porcentaje de población hablante de lengua indígena de 5 años y más por entidad federativa, 2000, <<http://www.inegi.gob.mx/inegi/default.asp>>
- INEGI (Instituto Nacional de Estadística Geografía e Informática) Sistemas Nacionales Estadístico y de Información Geográfica (SIMBAD) VII Censo Agrícola-Ganadero 1991/Viviendas y unidades/Con unidades de producción/Viviendas y unidades de producción con unidades de producción: Unidades de producción 1991, <http://www.inegi.gob.mx/prod_serv/contenidos/espanol/simbad/default.asp?c=73>
- MacKinlay, H. & G. Otero (2004). State corporatism and peasant organizations: towards new institutional arrangements. *Teoksessa* Otero, Gerardo (toim.): *Mexico in Transition. Neoliberal globalism, the state and civil society.* 274 s.
- Perfil indígena de México – National Profile (2005). CIESAS Unidad Istmo. 5.11.2005. <<http://www.ciesas.edu.mx/bibdf/sedes/istmo/perfilnacional.html>>
- Valtonen, Pekka (2001). The Politics of Agrarian Transformation in Mexico. *Suomalaisen tiedeakatemian toimituksia. Sarja HUMANIORA nide* 311. 295 s.
- Van der Haar, Gemma (2000). The “indianization” of land reform: the Tojolabal highlands of Chiapas, Mexico. *Teoksessa* Zoomes, Annelies & Gemma van der Haar (toim.): *Current land policy in Latin America. Regulating land tenure under neo-liberalism.* 333 s.
- VanWey, Leah K., Catherine M. Tucker & Eileen Diaz McConnell (2005). Community Organization, Migration and Remittances in Oaxaca. *Latin American Review* 40: 1, 83–107. University of Texas Press, Austin.

Liitteet

Liite 2. Haastattelukysymykset asiantuntijoille

Liite 3. Kyselylomake